

70 punkter inför valet

PROGRAM

INFÖR VALET DEN 16 SEPTEMBER 1979
antaget av centerpartiets förtroenderåd den 14 augusti
1979 i Malmö

Tryggare samhälle

I valet den 16 september avgörs om samhället skall utvecklas i decentralistisk eller centralistisk riktning. En röst på centerpartiet är en röst för ett decentraliserat samhälle byggt på en ekologisk grundsyn. I ett sådant samhälle förverkligas bäst målsättningarna om jämlikhet trygghet, solidaritet och gemenskap.

Grunden för centerns politik är uppfattningen om alla människors lika värde och rättigheter. Centerns människosyn har sin grund i den kristna livsåskådningen och i humanismens krav på respekt för de enskilda människornas frihet och rätt till självförverkligande.

Kraven på trygghet i en god livsmiljö för alla och ansvaret för kommande generationer skall bestämma inriktningen av det politiska handlandet. Vi skall till kommande generationer lämna inte bara ett materiellt rikt utan också ett tryggare samhälle - ett samhälle med högre livskvalitet.

Inför valet den 16 september understryker centerpartiet särskilt:

Internationell solidaritet

1 Sverige skall upprätthålla en fast och konsekvent neutralitets- och försvarspolitik för att vidmakthålla vår utrikespolitiska handlingsfrihet och för att främja fredlig samlevnad i världen. Sverige skall fortsätta sina strävanden för en global nedrustning och för demokratiska fri- och rättigheter åt alla människor. Ett vidgat ekonomiskt, kulturellt och socialt samarbete med andra länder och särskilt med våra nordiska grannländer bör eftersträvas.

2 En ny ekonomisk världsordning med en jämnare fördelning av världens resurser måste förverkligas. Biståndspolitik skall inriktas på att förbättra villkoren för de fattigaste människorna. I första hand måste insatser göras för att utveckla landsbygden och öka livsmedelsproduktionen i de fattiga länderna. Biståndet skall utformas utifrån u-landets önskemål och förutsättningar. Sverige måste aktivt delta i arbetet på att lösa de internationella miljöproblemen.

Öppen folkkyrka

3 Sambandet skall bevaras mellan kyrka och stat. Därigenom skall möjligheter till verksamhet i en öppen folkkyrka garanteras i hela landet. Svenska kyrkan ges rätt till angelägna inre reformer och på alla plan utveckla en väl fungerande demokrati.

4 Kvinnor och män skall ha lika villkor inom svenska kyrkan och inga hinder får uppställas mot kvinnans rätt att utöva prästämbete.

5 De fria trossamfunden skall ges ett förstärkt stöd från staten.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

6 Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett viktigt mål för det politiska arbetet. Kvinnor och män skall ha samma skyldigheter och rättigheter t ex när det gäller arbetsliv, samhällsarbete och ansvar för hem och barn.

Demokrati och trygghet

7 Medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter måste garanteras. Samhället måste slå vakt om de enskilda människornas integritet och rättssäkerhet.

8 Vid utformningen av datapolitiken måste skyddet för den enskildes integritet spela en avgörande roll.

9 Folkvalda länsorgan i en genomförd länsdemokrati skall ha avgörande inflytande på planeringen inom länen.

10 En kommundelningsreform som möjliggör fler och mindre kommuner bör förberedas för att tillmötesgå krav inom kommunerna på indelningsändring bl a för att förbättra kontakten mellan väljare och valda.

11 Kommundelsorgan kan ha särskilt stor betydelse i ytmässigt och befolkningsmässigt stora kommuner. De bör bedriva sitt arbete under största möjliga öppenhet inför invånarna. Invandrarnas rätt att utöva sin kommunala rösträtt och delta i kommunalt arbete måste underlättas genom särskilda åtgärder exempelvis tolkhjälp och stöd till invandrarorganisationer. Särskilda styrelser för olika kommunala anläggningar kan liksom distriktsnämnder för olika kommunala verksamheter engagera fler människor i kommunalt arbete.

12 Effektiva åtgärder måste vidtas för att förebygga och motverka brottslighet och upprätthålla ett effektivt skydd för den enskilde medborgarens liv och egendom. Förstärkta resurser måste sättas in för att bekämpa den organiserade och ekonomiska brottsligheten.

Utbildning, forskning och kultur

13 Skolan måste ge alla goda basfärdigheter. Den grundläggande undervisningen i läsning, skrivning och räkning måste få ökad betydelse liksom undervisningen om arbetslivets villkor. De praktiska inslagen i grundskolan bör ökas. Praktiska färdigheter skall ges samma status som andra kunskaper. Ökad samverkan bör ske mellan skola och arbetsliv. Försöksverksamhet med varvad utbildning i gymnasieskolan skall genomföras. Eleverna skall stimuleras till icke-könskundna studie- och yrkesval. Det personliga ansvarets betydelse och respekten för krav och normer skall framhävas i utbildningen liksom förmågan till samarbete och hänsyn. Små skolenheter och mindre undervisningsgrupper skall eftersträvas. För att invandrapolitikens mål om jämlikhet, valfrihet och samverkan skall kunna uppfyllas måste skolan ge invandrarbarnen möjlighet att bli aktivt tvåspråkiga.

14 Lärlingsutbildning enskilt eller i grupp inom hantverk och småföretag skall stimuleras och ges ökat stöd.

15 Betygssystemet skall reformeras bl a genom övergång till kursrelaterade betyg.

16 Folkbildningsarbetet bör byggas ut. Studieförbunden och andra folkrorelser har här en

väsentlig uppgift. Särskilt stöd till kvinnoorganisationer som saknar statligt stöd bör utredas.

17 Högskoleutbildningen bör kontinuerligt anpassas så att den väl svarar mot efterfrågan och del långsiktiga behovet av högskoleutbildade. Andelen utbildningsplatser för studerande som kommer direkt från gymnasieskolan bör höjas. Möjligheterna till återkommande utbildning måste tryggas bl a genom utbyggnad av de decentraliserade enheterna inom högskoleväsendet.

18 En fortsatt ökning av satsningen på forskningen är nödvändigt för att säkerställa god kvalitet och hög utvecklingsnivå. Detta är en förutsättning för att angelägna samhällsbehov skall kunna tillgodoses. Sambandet mellan forskning och grundutbildning bör tryggas också vid de mindre högskolorna.

19 Teknologikutveckling och uppfinnarverksamhet måste stimuleras. Utvecklingen skall ske inom ramen för ett samhälle i ekologisk balans och med sikte på höjd livskvalitet. Den tekniska utvecklingen av t ex datorer och robotar måste ske i former som ger trygghet och mångsidighet i arbetet. Ett forsknings- och utvecklingsprogram för produktionsteknik och andra förutsättningar som kan utnyttjas av de mindre enheterna bör igångsättas.

20 En ökad decentralisering inom kulturpolitiken bör eftersträvas. Det är viktigt att motverka likriktning och kommersialism och att främja kvalitet och mångfald. En hotande teknisk-kommersiell dominans kan motverkas genom förbättrade förutsättningar för lokala aktiviteter.

Arbete och näringsliv

21 Alla skall ha rätt till arbete.

22 För att rätten till arbete för alla skall kunna förverkligas måste stabiliseringspolitiken fullföljas och prisstegringarna bekämpas. I kampen mot arbetslösheten är det viktigt att föra en resursskapande näringspolitik och ekonomisk politik som främjar näringslivets utveckling och ger utrymme för ökning av sysselsättningen. Näringslivets konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter måste stärkas. Investeringsviljan måste stimuleras.

23 Samhälle, näringsliv och fackorganisationer måste samverka vid utvecklingen av det svenska näringslivet. Samhället måste spela en aktiv och offensiv roll genom att ange erforderliga riktlinjer och skapa goda förutsättningar för näringslivets utveckling. Det är särskilt viktigt att satsa på de mindre företagen och hantverket och på utvecklingen av nya företag. Länens utvecklingsfonder måste ges ökade resurser för att även kunna medverka i regionalpolitiskt motiverade projekt.

24 Nya system för att förbättra näringslivets försörjning med riskvilligt kapital måste ges en decentralistisk utformning inom ramen för en social marknadsekonomi. Centern avvisar fondsocialism. Delägande via företagsanknutna löntagarkooperationer skall prövas i syfte att ge de anställda inflytande och delaktighet i produktionskapitalet.

25 Kampen mot ungdomsarbetslösheten måste drivas med all kraft. Inga ungdomar skall behöva gå arbetslösa. De skall erbjudas arbete, utbildning eller praktik. Syftet måste hela tiden vara att skapa bestående jobb. De enskilda beredskapsarbetena för ungdomar i företag och organisationer bör stimuleras. Jord- och skogsbrukets möjligheter att anordna beredskapsarbeten för ungdomar måste tas tillvara bättre än för närvarande.

26 Ett mål skall vara att de handikappade skall beredas sysselsättning inom det ordinarie arbetslivet. Intentionerna bakom främjandelagen måste genomföras.

- 27 Invandrarna skall på lika villkor som andre kunna deltaga i arbetsliv och samhällsliv.
- 28 Kroppslärbetets nödvändighet och betydelse för välbästandsutvecklingen måste klargöras och dess villkor förbättras.
- 29 Arbetsplatserna skall anpassas efter människans fysiska och psykiska förutsättningar. Arbetsmiljön måste genom aktiv medverkan från de anställda utformas så att hälsorisker och yrkesskador förebyggs och så att stress, monoton och vantrivsel motverkas. Arbetskyddsverket måste förstärkas och verksamheten effektiviseras. Forskning och utbildning i arbetsmiljöfrågorna måste också ges ökade resurser.

Regional balans

- 30 Regionalpolitikens mål är att ge människorna rätt och möjlighet till arbete i sin hembygd. Rätten till arbete inom rimligt avstånd från bostaden skall gälla alla oavsett bostadsort, kön och ålder.
- 31 För att klara sociala problem och miljöproblem i storstäderna och trygga serviceunderlag och sysselsättning i glesbygder måste regionalpolitiken förstärkas. Obalansen inom länen måste motverkas bl a genom ett mer differentierat regionalpolitiskt stöd och ökat glesbygdstöd.
- 32 Inom den offentliga sektorn måste funktioner decentraliseras från statliga centrala myndigheter till regionala och kommunala enheter.
- 33 Adelar av landet skall tillförsäkras en väl utbyggd kollektivtrafik med buss, tåg etc. Järnvägsnätet skall rustas upp. Godstrafiken bör i ökad utsträckning ske på järnväg och båt.
- 34 Vid upprustningen av vägväsendet måste huvudinriktningen vara att de mindre och medelstora vägarna skall ges förtur.

Rättvisa skatter

- 35 För att möta framtidssamhällets krav fordras J en fast, konsekvent och ansvarsökännande ekonomisk politik. En skatteomläggning måste ske som sänker marginalskatterna bl a för att underlätta kommande avtal på arbetsmarknaden. De ogynnsamma marginaleffekter som blir följden av t ex bortfallande bostadsbidrag och ökad skatt måste reduceras. Den statliga inkomstskatten skall särskilt lättas i de vanliga inkomstlägena.
- 36 Den kommunala skatten är mest betungande för låginkomsttagarna. Vid den fortsatta reformeringen av skattesystemet krävs en fortsatt kommunalskatteutjämning och en rättvisare kostnadsfördelning mellan stat och kommun.

Social trygghet

- 37 Socialförsäkringssystemet skall utformas så att grundtrygghet ges i alla situationer då inte försörjningen kan tryggas genom eget arbete.
- 38 Pensionernas värdesäkring skall garanteras.
- 39 Alla skall garanteras god vård oavsett ort och ekonomisk situation. De äldre skall ges rätt att, så

långt det är möjligt, bo kvar i eget hem och i sin invanda miljö. Ökade insatser måste göras inom hemsjukvården och en ökad utbyggnad av små lokala sjukhem måste komma till stånd. Den som vårdar sjuk anförvant eller annan vårdbehövande skall uppbära ATP-grundande lön och sociala förmåner.

40 Ökade resurser måste satsas på hälsoskydd, friskvård och övriga förebyggande åtgärder.

41 Familjepolitiken skall utjämna standardskillnader. Barnbidragen måste därvid spela en viktig roll. Familjepolitiken skall också skapa en god uppväxtmiljö och främja gemenskap. Särskilda åtgärder krävs för att förbättra situationen för ensamstående föräldrar och flerbarnsföräldrar. För att öka möjligheterna för föräldrarna att vårda och skapa gemenskap med sina barn skall en vårdnadsersättning införas i första hand för familjer med barn under 18 månaders ålder.

42 Barnomsorgen i daghem, familjedaghem och fritidshem skall byggas ut och anpassas till de lokala förhållandena.

43 I samhällsplaneringen krävs ökat hänsynstagande till barnens behov. Det krävs insatser på en rad områden t ex arbetslivet, bostadsplaneringen och skolan.

44 De handikappade skall ges möjlighet till arbete och egna bostäder och ges förutsättningar att delta i olika samhällsaktiviteter.

45 Alkoholkonsumtionen måste starkt minskas. Alla måste känna sitt personliga ansvar för att komma till rätta med alkoholmissbruket. Förbättrade medmänskliga kontakter och bättre kontakter mellan berörda myndigheter är härvid angelägna. Det förebyggande arbetet, skolans och hemmens ansvar är av avgörande betydelse. Såväl upplysningsinsatser som restriktioner är nödvändiga. Skärpta åtgärder krävs mot langning och mot narkotikamissbruket. Det är en viktig uppgift för folkrörelserna att informera om riskerna med alkohol och narkotika och att ge alternativ i form av meningsfull sysselsättning och mänsklig gemenskap. Vården av missbrukare måste byggas ut.

Miljö, resurser och energi

46 Samhällsutvecklingen skall bygga på en ekologisk grundsyn. "Bruka i stället för att förbruka" måste vara grunden för teknik och ekonomisk utveckling.

47 Centerns föregångsarbete på miljövårdsområdet följs nu upp genom den på centerinitiativ tillkomna naturresurs- och miljökommittén. Den skall dra upp riktlinjer för en framtida naturresurs- och miljövardspolitik baserad på en ekologisk grundsyn. Miljövardspolitiken måste inordnas i en långsiktig planering för att få till stånd en bättre hushållning med naturresurserna och en teknik, som är baserad på en ekologisk grundsyn som tryggar en hög livskvalitet för kommande generationer.

48 Det är viktigt att skaffa kunskaper om kemiska produkters verkan. Resurser måste skapas för en skärpt och opartisk kontroll av kemiska produkter, icke minst nya medel. Arbetet med att upprätta ett centralt produktregister måste bedrivas skyndsamt. Användning av miljöhotande och hälsovådliga produkter måste förhindras.

49 Eftersom kärnkraftens säkerhetsproblem inte kunnat lösas får ingen satsning ske på ytterligare kärnkraftsutbyggnad. Kärnkraften skall avvecklas under en tidsperiod av högst 10 år.

50 Alla planer på brytning av uran i Sverige skall stoppas liksom planerna för hetvattenledningar från kärnkraftverk. Likaså skall byggandet av 800 kvledningar från kärnkraftverken stoppas.

51 Satsningen på hushållning med energi måste fullföljas och intensifieras. Oljeberoendet skall systematiskt minskas genom energibesparande användning av inhemska förnybara bränslen som ved, flis, biomassa och torv, introduktion av naturgas, användning av vindkraft och övergång till användning av solenergi. Också kol kan användas då dess miljöproblem kunnat lösas. Oljans negativa miljöpåverkan måste uppmärksammas och åtgärder vidtas såväl inom Sverige som på det internationella planet.

52 Kampen mot kärnvapenspridning och atomvapen skall intensifieras.

Jord- och skogsbruk, fiske och trädgårdsnäring

53 En hög självförsörjningsgrad och livsmedelsberedskap skall upprätthållas och konsumenternas krav på en säker tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser skall tillgodoses.

54 Den jordbrukspolitik som lades fast av trepartiregeringen skall fullföljas. Den skall inriktas på att skapa livskraftiga familjeföretag inom jord- och skogsbruk. Sambandet mellan brukande, boende och markägande skall stärkas. Var för sig bärkraftiga enheter skall ej sammanläggas. Tillkomsten av företag där olika verksamheter kombineras med jordbruk skall främjas där detta är angeläget av regionalpolitiska skäl. Även deltidsjordbruket är på många håll en lämplig driftsform. Centerns arbete för att förbättra arrendatorernas situation skall fortsätta.

55 De som är sysselsatta inom jordbruket skall erhålla ekonomisk standard, social trygghet och arbetsförhållanden som är likvärdiga med jämförbara grupper. Därför är det bl a viktigt att avbytarverksamheten byggs ut.

56 Jord- och skogsbruket måste tillförsäkras större utrymme på kapitalmarknaden. Därvid måste jordbrukets stora betydelse ur regionalpolitisk synpunkt beaktas.

57 Skogs- och jordbrukets möjligheter då det gäller energiproduktion måste tas tillvara. Skogsbruket skall bedrivas så att produktionen av skogsråvara långsiktigt kan hållas på en hög och jämn nivå samtidigt som skogslandskapet miljö- och rekreationsvärden bevaras.

58 Ett aktivt jordbruk är en garanti för att kulturlandskapet med dess omistliga miljö- och skönhetsvärden bevaras.

59 För att åstadkomma bättre arbetsmiljö och kvalitativt bättre produkter bör användning av kemiska bekämpningsmedel som framtvingades av 1960-talets jordbrukspolitik begränsas. Flygbesprutning av skog skall stoppas och gifthanvändningen inom skogsbruket ersättas med biologiska och mekaniska metoder.

60 Fiskeri- och trädgårdsnäringarna skall ges sådana villkor att de som arbetar i näringarna får en med jämförbara grupper likvärdig standard.

Boende och planering

61 Bostadspolitiken skall utformas så att alla garanteras goda bostäder till rimliga kostnader.

62 Bomiljöfrågorna måste tillmätas ökad vikt så att högt ställda kvalitativa krav på bostadsområdena som helhet tillgodoses.

- 63 Planeringen skall inriktas på ökade möjligheter till småskaliga bebyggelseformer och resurshushållning. Samordning bör eftersträvas vid lokalisering av arbetsplatser, bostäder, social service och rekreationsanordningar. Därigenom kan den sociala gemenskapen öka och långa arbetsresor undvikas. Detta underlättar bl a för kvinnor och män att förena förvärvsarbete med ansvar för barn.
- 64 Förnyelse av befintliga bostadsmiljöer genom t ex upprustning och kompletteringar bör stimuleras.
- 65 Variation ifråga om bostädernas utformning och upplåtelseformer bör eftersträvas. Det bör finnas goda valmöjligheter mellan hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt. Höjningarna av taxeringsvärdena får inte medföra en sådan skärpning av småhusbeskattningen att den får ekonomiskt och socialt allvarliga konsekvenser.
- 66 Boendedemokratien skall stärkas och möjligheterna för de boende att aktivt delta i utformning och skötsel av bostadsområdena förbättras.
- 67 De äldres och de handikappades särskilda bostadsbehov måste tillgodoses.
- 68 Brukningsvärd åkermark skall utnyttjas rationellt och skyddas från exploatering för andra ändamål.
- 69 Samhället bör stimulera tillkomsten av nybebyggelse i mindre orter, i byar och i anslutning till befintlig bebyggelse i övrigt på landsbygden.
- 70 Behovet av olika upplåtelseformer för fritidsboende måste tillgodoses.